

Отъ тази наредба се започнало за богатыването на селянитѣ. Орачѣтъ ставалъ свободенъ и отъ неговото разбирание и трудолюбие зависѣло неговото състояние и богатство. Така работливитѣ и многочелядницитѣ достигали да се издигнатъ като хаджии, първенци, свещеници, стареи и чорбаджии (кметове), оградени съ гордостъ и разкошъ.

Ето днешнитѣ пѣвици *Ивана Саралиева* и *Неда Н. Велкова* какъ рисуватъ самочувството на богатата килифарка въ пѣсенъта „Вела Попова отива на баня въ Търново“:

„Седнала въ позлатена кочийка,
Впрегнала и до петъ бѣли атове,
Главитѣ имъ съръ кѣна кѣнени,
Опашки имъ алтънъ фаракъ лепени,
Подире ѝ до двацетъ ратаи,
Въ ржце носятъ позлатени тасове.

Видѣха я ханѣмкитѣ,
Ханѣмкитѣ, кадийкитѣ.
Викатъ, крѣкатъ разлютени:
Че какви сме ний кадѣнки,
Като нѣмаме позлатени кочии!
И около тѣхъ двацетъ ратаи“.

А щомъ презъ XIX в. се разрешило свободното градинарство и въ чужбина, раята се засилила и, взела живо участие въ възражданieto на народа. Голѣма сила добили селянитѣ, когато султанъ *Абдулъ Меджитъ* издалъ въ 1839 г. хатишерифа и въ 1856 г. хатихумаюна, по силата на които селянитѣ се освобождавали отъ крепостничеството въ спхийскитѣ чифлици¹⁾.

Освобождението на селянитѣ означавало пропадане на чифлицитѣ и на турскитѣ семейства, които били изпратени въ привилегированитѣ села съ политическа задача.

Отъ 1860 г. турцитѣ въ Килифарево, като не могли да се ползватъ отъ ангария, започнали да продаватъ имотитѣ си на българитѣ, а отъ 1870 г. вече напускали селото. Дваца чифлика наклонили кѣмъ голѣмъ упадѣкъ. Райтѣ направили свои хармани и не искали да знаятъ за чифлишкия. Въмѣсто бейове, въ Килифарево дошелъ държавенъ чиновникъ—субашъ, а следъ реформитѣ на *Митхадъ паша* билъ пратенъ мюдюринъ, обаче, тѣ вече нѣмали никакво значение. Всичко въ общината решавали чорбаджиитѣ, а царскитѣ чиновници клатѣли глава и викали еветъ.

Заедно съ упадѣка на чифлицитѣ настѣпилъ общъ упадѣкъ на духа у турското население. Както и въ Пчелище, турцитѣ отъ Килифарево пратили въ Търново до кадията и мютюсарифина свои хора да питатъ, истина ли е, че султанъ е разрешилъ на гяуритѣ да градятъ високи църкви съ камбанария, отъ които звѣнятъ денемъ и нощемъ московски камбани? Като узнали горчивата истина, тѣ се върнали напълно убити духомъ (вж. стр. 81).

Дошли комитетскитѣ времена, четата на хвъркатия войвода *Филипъ Тотю* се мѣрнала въ Балкана. Ето и въстанието

¹⁾ Управителитѣ бейове на чифлика живѣли отъ безплатния трудъ на райтѣ и съ известни дажби въ натура, за които говорихме по-рано.